

IX POSIEDZENIE Z.G. PTT-JELEŚNIA 15-17.05.98

HISTORIA POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO w Bielsku-Białej i na Podbeskidziu

- *1873* Powstało Towarzystwo Tatrzańskie przemianowane następnie na Polskie Towarzystwo Tatrzańskie- jedna z najstarszych organizacji turystycznych w Europie.
- *1903* Dr Hugo Zapalowicz wraz z grupą działaczy z Zawoi, Makowa Podhalańskiego, Żywca i Wadowic wystąpił z inicjatywą założenia Oddziału Babiogórskiego PTT. Swoją zamiar Zapalowicz wyraził z liście do prof. Szajnochy-prezesa PTT.
- *1905* W dniu 14 maja założony został pierwszy w Beskidach Zachodnich oddział PTT, Oddział Babiogórski z siedzibą w Makowie Podhalańskim, przeniesiony wkrótce do Zawoi, a następnie już na stałe do Żywca. Oddział ten zbudował w roku 1906 schronisko na Markowych Szczawinach pod Babią Górą, co było odpowiedzią na zbudowane przez bielski Beskidenverein własnego schroniska koło „Głodnej Wody”, tuż pod szczytem Diablaka.
- *1923* W Białej Krakowskiej powstało Gimnazjalne Towarzystwo Turystyczne, z najruchliwszą sekcją turystyczną, której przewodniczył Władysław Midowicz, wówczas nauczyciel w tej szkole. Towarzystwo to organizowało szereg wycieczek w Beskidy, Tatry i Pieniny. Jak twierdził sam Midowicz była to chyba najbardziej turystyczna szkoła w całej II Rzeczypospolitej.
- *1926* 8 marca z Oddział Babiogórskiego PTT w Żywcu wyodrębniło się Koło w Białej- prezesem Koła został prof. Józef Braszka. Do zarządu Koła weszli ponadto Stanisław Merta, Jan Biega, dr Leon Chrapczyński i ks. Antoni Miodoński.
- *1926* W ramach Oddziału cieszyńskiego PTT zawiązało się Koło w Bielsku. Inicjatorami założenia tego Koła byli Kazimierz Markiewicz, Stanisław Hławiczka oraz Aleksander Hatlas. Pierwszym jego prezesem został inż. Kazimierz Markiewicz.
- *1928* Koło w Białej liczyło 1528 członków, przewyższając wielokrotnie swoją liczebnością macierzysty Oddział w Żywcu. Swoją działalnością obejmowało zachodnią część Beskidu Małego, od Bramy Wilkowickiej po przełęcz Kocierską, a także rejon Szczyrku w Beskidzie Śląskim.
- *1928* Przy Kole PTT w Białej powstaje Sekcja Narciarska (S.N.P.T.T.). Bialska S.N.P.T.T. należała obok zakopiańskiej do najliczniejszych i najsilniejszych w kraju. Przewodniczącym Sekcji był Stanisław Merta.
- *1930* 15 listopada powstał Oddział PTT w Bielsku oddzielając się od Oddziału w Cieszynie. Od samego początku działalności bielski oddział posiadał Koło w Dziedzicach. Prezesem nowego oddziału został prof. Z. Lubertowicz.
- *1931* Oddział bielski wspólnie z Oddziałem Babiogórskim w Żywcu rozpoczyna budowę schroniska w Zwardoniu, przy czym Oddział w Bielsku pokrył ponad 90% kosztów budowy schroniska
- *1931* W Białej otwarto Stację Turystyczną PTT z 18 miejscami noclegowymi. Stacja mieściła się w Domu Żołnierza.
- *1932* Bielski Oddział PTT jest najliczniejszym oddziałem w Polsce, skupia 3241 członków, czyli 1/6 stanu PTT w całym kraju, jest przy tym najsilniejszym finansowo. Gospodarką turystyczną obejmuje północną część Beskidu

Śląskiego oraz Grupę Wielkiej Raczy w Beskidzie Żywieckim.

- *1933*6 stycznia nastąpiło uroczyste otwarcie schroniska PTT w Zwardoniu, które w roku następnym przechodzi na wyłączną własność Oddziału PTT w Bielsku.
- *1933*8 listopada dotychczasowe Koło w Białej staje się **samodzielnym oddziałem**. Prezesem nowego oddziału został Stanisław Sojka.
- *1934*Oddział w Bielsku wykupuje parcelę na Wielkiej Raczy wraz z nieukończonym budynkiem. Jeszcze tego samego roku, 17 grudnia następuje otwarcie schroniska na Wielkiej Raczy.
- *1935*Koło w Dziedzicach należące do bielskiego Oddziału PTT odkupuje **prywatny budynek na Przegibku** w Beskidzie Żywieckim i w tym samym roku **otwiera w nim schronisko**.
- *1935*Bardzo prętnie działał Oddział w Białej, posiadał on liczne stacje turystyczne: „Widok na Tatry” w prywatnym schronisku państwa Sikorów pod Czuplem w Beskidzie Małym, na **Żarze** we własnej dobudowce do zagrody pani Pszczółkowej. W Beskidzie Śląskim natomiast w Sanatorium w Bystrej, w szalasiu pod Magurą k/ Klimczoka (stacja narciarska), w hotelu „Czantoria” w Ustroniu-Polanie, w prywatnym budynku p. Urbandkego na szczycie Trzech Kopców k/ Klimczoka.
- *1939*Oddział w Bielsku nabył działkę tuż poniżej siodła pod Rycerzową (opodal dzisiejszej Bacówki PTTK) i przymierzał się do budowy na niej schroniska. Jednak wybuch wojny nie pozwolił na realizację tego zamierzenia.
- *1945*18 lutego powstał jeden Oddział PTT w Bielsku-Białej mimo, że Bielsko i Biała nie były wówczas jednym miastem. Oddział ten podjął się zagospodarowania swoich dotychczasowych schronisk, ponadto schronisk należących przed wojną do Beskidvereinu: Klimczok, Szynzielnia, Magurka, Kozia Góra, Błatnia. Autorzy publikacji na temat zagospodarowania polskich gór po wojnie są zgodni, że Oddział PTT w Bielsku-Białej wykonał największą pracę. Do roku 1950 przywrócił do użytkowania 8 schronisk: **Magurka, Klimczok, Błatnia, Szynzielnia, Kozia Góra, Przegibek, Wielka Racza, Zwardoń** z 450 miejscami noclegowymi. Oddział prowadził gospodarkę turystyczną na terenie powiatów: bielskiego, bialskiego i południowej części żywieckiego.
- *1950*W wyniku połączenia PTT z PTK i powstaniem PTTK, przestaje istnieć Oddział PTT w Bielsku-Białej.

Na początku lat 90-tych reaktywowano Oddział PTT w Bielsku-Białej.

U STÓP PILSKA.

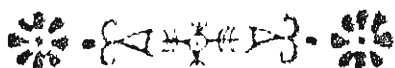
Jeleśnia i okolice

Teren ten zaliczany jest do najpiękniejszych w całych Beskidach Zachodnich. Wśród okolicznych gór dominuje wyniosły kopulasty szczyt **Pilska (1557 m npm)**, drugi po Babiej Górze najwyższy szczyt w polskich Karpatach fliszowych. Kopuła Pilska składa się z dwóch szczytów: Pilska właściwego (1557 m) i Pilska Orawskiego zwanego też Mechy (1479 m). Szczyt Pilska sięga piętra kosodrzewiny i objęty jest ochroną w postaci rezerwatu przyrody. Górna granica lasu podobnie jak na Babiej Górze przebiega na wysokości 1380-1400 m npm. Powyżej niej rozciągają się łąny kosodrzewiny z pojedynczymi skarłowaciałymi świerkami i jałowcami halnymi, borówczyskami i brusznicami. Rośnie tu szereg wysokogórskich gatunków roślin: czosnek siatkowaty, widłak alpejski, szarota drobna, porosty i mchy, w tym porost islandzki. Piętro subalpejskie urozmaicone jest wieloma ciekawymi wychodniami piaskowca. Nad szczytem Pilska można zauważyć sylwetki dużych ptaków drapieżników: myszołowa zachodniego, pustulki, kruka i in. Szczyt Pilska to także jeden z najlepszych punktów widokowych w polskich Karpatach, możemy podziwiać stąd: cały Beskid Żywiecki, Beskid Mały, Śląski, Magurę Orawską, Małą Fatrę, Góry Choczańskie, Tatry, Pieniny i Beskid Makowski. Prawie cały obszar Grupy Pilska znajduje się na terenie Żywieckiego Parku Krajobrazowego.

Pilsko od dawna przyciągało w te strony ludzi ciekawych świata, od dawna też o nim pisano. Tak pisał o Pilsku na początku XVIII wieku Komoniecki w swoim dziele „Dziejopis Żywiecki...”: „*Naprzód góra Pilsko, która najwyższa jest wierchem swoim nad inne i jest granicą Państwa Orawskiego i Żywieckiego. A ta ma stąd swoje nazwisko, iż tam dawnych czasów Orawcy zbójcy mieli na tej górze swoje zebrania i uciechy sobie czynili, kazawszy sobie wina, piwa, gorzałki za swoje piniądz przywozić, gdzie pijatyki z owczarzami i dziewczkami miewali i często tam się opijali. Stąd tę górę od tych pijatyk Pilsko nazwano, i dotychczas nazywa się*”. Przyroda chojnie obdarzyła tę ziemię; wspaniałe lasy pokrywają poza zboczami Pilska, także Romankę (1366 m npm) i Lipowskiej (1324 m npm) - tam również znajdują się rezerwaty przyrody. Grupa Pilska i Lipowskiej to obok Pasma Babiogórskiego najwyższa część całych polskich Beskidów. W lasach i na halach można spotkać szereg interesujących roślin: krokus, urdzik karpacki, lasy pełne są zwierzyny, z niedźwiedziem brunatnym, wilkiem i rysiem włącznie. Swoistego piękna tej części gór nadają wspaniałe hale: Miziowa, Cudzychowa, Rysianka, Krawcula, Lipowska, Łyśniowska, Redykalna, Boracza i wiele innych. Na wielu z nich do dziś spotyka się letnie wypasy owiec, wiele z nich zdołało stare zębowe szalasy.

Rejon Pilska od dawna cieszył się dużym zainteresowaniem ze strony turystów, pierwsze schronisko na Hali Miziowej zbudowane zostało przez Oddział Babiogórski PTT z Żywca w roku 1930. Schronisko to uważane było za najpiękniejsze w całych polskich górach, niestety spłonęło w roku 1953.

Beskid Żywiecki, podobnie jak całe polskie Karpaty, został w znacznym stopniu załudniony przez Wołochów napływających ze wschodu w XV i XVI wieku. Ten pochodzący z południowych Karpat lud posuwając się na

zachód całkowicie zmienił oblicze słabo do tej pory zaludnionych gór. Wołosi wprowadzili typ gospodarki pasterskiej, wprowadzili kulturę będącą mieszaniną pierwiastków bałkańskich, ukraińskich, słowackich i polskich - kulturę góralską, którą dziś poznajemy po gwarze, muzyce, budownictwie czy rzemiośle.

Pierwsi Wołosi dotarli w Beskid Żywiecki już w XV wieku. Szybko wprowadzili na tych terenach gospodarkę pasterską. Z chwilą gdy osiedli na stałe, zaczęli zakładać wioski, często karczując pod nie miejsca w lasach, tak powstawały tzw. wsie założone „na surowym korzeniu”. Karczując i wypalając lasy spowodowali powstanie szeregu polan wysoko w górach, na których wypasali i jeszcze wypasają owce.

Gmina Jeleśnia leży w południowej części województwa bielskiego, na pograniczu Beskidu Żywieckiego i Beskidu Makowskiego (Średniego). Poza Jeleśnią gminę tworzy kilka sąsiednich miejscowości: Korbielów, Krzyżowa, Krzyżówki, Sopotnia Wielka, Sopotnia Mała, Mutne, Pewel Wielka. W każdej z nich turysta znajdzie coś interesującego.

Jeleśnia nazwana od jeleni lśniących, które tam na paszku schadzały się i często ich tam łowiono, gdy przedtym lasy były. Jeleśnia (450-480 m) jest jedną z największych i najstarszych wsi na Żywiecczyźnie, założona została na prawie wołoskim po koniec XVI wieku. Jeleśnia leży nad starym traktem handlowym. W starym modrzewiowym domu zbudowanym w 1776 roku znajduje się Regionalna Izba Pracy Twórczej. We wsi zachowało się szereg zabytków: kościół parafialny z przełomu XVII i XVIII wieku, stare góralskie chałupy, kilka kapliczek i figur przydrożnych. Niewątpliwie najbardziej znanym i najcenniejszym zabytkiem Jeleśni jest słynna „Stara Karczma”, która oferuje specjalną miejscową kuchnię jak *kwaśnica na ryju*. Po przeczytaniu zachęcającego zwrotu nad wejściem do karczmy (*cyś ty chłopie osalol, cy ty ni mos rozumu, karcma stoi u drogi, a ty idzies do domu*), trudno do niej nie wstąpić.

Mutne nazwane od potoka, który przez tę wieś płynie, iż go po deszczach zabrawszy mątno, do rzeki Koszarawy wpada i w Koszarawie wodzie daleko szlak swój mątny pokazuje. A wykajem ten potok wypływa od Palenisk. Jest najmniejszą z okolicznych wiosek.

Korbielów, iż tam jest góra jakoby korba przęgieta; także, że tam zbójcy bywając, co w torbach łowili, mówiąc do siebie: w torbie łów. Jest polana albo dział nad Korbielowem Student nazwana, iż tam niejaki Pochopień studenta zabił, co owce jemu zabrał. Na tej polanie owczarz jeden zapalił drzewo stojące, kadłubowate, w którym piniądze zbójeczne schowane były; a te się roztopiły i kupę zlały. Z której materij dzwonek sygnans na kościół jeleśniański ulany jest. Korbielów jest najlepszym punktem wyjściowym na Pilsko i Halę Miziową. Dzięki zbudowanym tu w ostatnich latach wyciągom narciarskim stał się drugim po Szczyrku centrum narciarskim w Beskidach. Do szybkiego rozwoju Korbielowa przyczyniło się także otwarcie przejścia granicznego ze Słowacją na Przełęcz Glinne (w stronę Namiestowa, Twardoszyna i Dolnego Kubina). Pomimo wielu zmian (pobudowano tu szereg ośrodków wczasowych i pensjonatów) zachowało się tu bardzo dużo starych zrębowych chałup. Na polanach wypasa się jeszcze owce i zachowało się szereg starych szałasów. Warto zwiedzić pięknie zachowany zespół starych szałasów na Polanie Gawlasie pod przeł. Glinne.

Koszarawa, iż ta wieś od Orawy skosem ciągnie się i na owczych koszarach obsadzona jest; także przez tę wieś rzeka Koszarawa płynie. We wsi zachowało się wiele starych chałup góralskich z bogato zdobionymi gankami i wiatrownicami oraz kilka XVIII i XIX-wiecznych kapliczek. Koszarawa wraz z kilkoma sąsiednimi wioskami (Stryszawa, Pewel Wielka, Kuków, Przyborów, Lachowice) stanowi

bardzo interesujący, najstarszy w Polsce ośrodek zabawkarski. Tutejsze drewniane zabawki: ptaszki, koniki, „klepoki”, wózki znane były do niedawna niemal w całej południowej Polsce. W Paśmie Jałowieckim; na Jałowcu oraz Mędralowej stoją drewniane szałas konstrukcji słupowej, na Hali Trzebuńskiej oraz Hali Kamińskiego jeszcze dziś wypasa się owce. Koszarawa stanowi punkt wypadowy w rejon: Lasku (871 m), Lachów Gronia (1045 m), Jałowca (1111 m), Mędralowej (1169 m), a także Babiej Góry (1725 m).

Sopotnia Wielka albo Głębokie nazwana od rzeki Sopot albo miejsca na tej rzece przezwanego, gdzie woda tej rzeki ze skały jak z dachu z wysoka głęboko wpada, że zerdź długa starczyć nie może. Głębokie też nazwano, że ta rzeka z między hal głębokich wypada i płynie przez tę wieś. Wspomniany przez Komonieckiego wodospad jest największym w całych Beskidach. Wioska znajduje się w pięknej dolinie głęboko wciętej pomiędzy Romankę (1366 m), a Uszczawne (1145 m). Jak Koszarawa słynie z drewnianych zabawek tak Sopotnia znana jest bibułkarstwem, tutejsze bukiety z kolorowych bubulek zdobią wiele muzeów. Miejscowi porzucili już pasterstwo, na okolicznych polanach pozostało jednak sporo szałasów. Ciekawostką geologiczną jest jedna z dłuższych jaskiń szczelinowych w Beskidach - Jaskinia Wickowa koło Hali Juraszkowej pod Romanką. Sopotnia Wielka jest świetnym punktem wypadowym w rejon Romanki: szlak czarny, Lipowskiej (1324 m) i Rysianki (1324 m): szlak niebieski, Hali Miziowej oraz Pilska (1557 m): szlak zielony.

*****

PENSJONAT „POD KICZORĄ”
Krystyna Walas, ul. Orawska 940
34-340 JELEŚNIA, tel. (0-33) 636-568

Usytuowany w Jeleśni, w Beskidzie Żywieckim, w pobliżu przejścia granicznego na Słowację (Korbielów-Orawska Polhora). Dysponuje 19 miejscami noclegowymi w pokojach 2, 3, 4-osobowych. Pensjonat posiada piękny ogród z brodzikiem, bibliotekę i salonik, na miejscu pełne wyżywienie. Obiekt jest dobrym miejscem wypadowym w rejon Pilska, Lipowskiej, Lasku, Mędralowej, a także na słowacką Orawę. Zimą w pobliskim Korbielowie czynnych jest szereg wyciągów narciarskich.

Polskie Towarzystwo Tatrzańskie Oddział
w Bielsku-Białej
STACJA TURYSTYCZNA

*****

Zapraszamy także do naszych
pozostałych stacji turystycznych

„WILLA POD HYRCĄ”
Magdalena i Maciej Głowala Słupińscy
ul. Salmopolska 36, 43-370 SZCZYRK
tel.(0-33) 178-498

PENSJONAT „KATARZYNA”
Janusz Lubowiecki, Karpielewka 141
34-500 ZAKOPANE,
tel. (0-165) 70-651

„ CHATA POD KWIATKIEM ”
Halina i Edward Trzebuniakowie
Paluchówka 231, 34-223 ZAWOJA
tel. (0-33) 775-166

ORAWA;

Między Beskidami, a Tatrami

Na przestrzeni od Mędralowej w Grupie Babiej Góry po Beskid Bednarów w „worku raczańskim” Żywiecczyzna sąsiaduje ze wspaniałą górską krainą - Orawą. Jedynym jak dotychczas drogowym połączeniem obu tych regionów jest przejście graniczne na Przełęczy Glinne (Oravska Polhora) nad Korbielowem. Drugie zostanie otwarte wkrótce nad Glinką (Novot) koło Ujsót. Prawie cała Orawa należy obecnie do Słowacji, Polska posiada jedynie północno-wschodnią część Górnej Orawy. Wiele wiosek górnej Orawy (nawet tych, które obecnie należą do Słowacji) zostało zasiedlonych przez polskich górali z Żywiecczyzny; Hladovka (dawniej Jeleśnia), Sihelne, Oravská Lesná (dawniej Herducka), Mutne, Klin, Zakamenne, Oravská Polhora (Półgóra), Oravské Vesele (Wesołe), Novot (Nowoć), Rabča (Rabcza), Rabčice (Rabczyce), Sucha Hora (Sucha Góra). Wszystkie one powstały w 2 połowie XVII wieku.

W przeszłości mieszkańcy Orawy trudnili się owczarstwem, koszykarstwem, kamieniarstwem, stolarstwem, kowalstwem, wyrębem lasu, a przede wszystkim płóciennictwem. Orawskie wyroby z lnu znane były niegdyś w całej Europie. Jak mówi tradycja nawet koszula Janosika uszyta była z orawskiego lnu. Skoro mowa o Janosiku to urodził się on u orawskich granic w Terchowej, a jego ród pochodził ze Starej Bystrzycy pod Rycerzową, tuż przy żywieckich granicach.

Orawa jest bardzo bogata w interesujące miejsca. Wśród zabytków nie można nie zwiedzić słynnych Zamków Orawskich (Oravský Podzámok) czy wspaniałego skansenu w Zuberco-Brestovej w Rohackiej Dolinie (Muzeum Oravskej Dediny). Góry to główne bogactwo tej ziemi. Cała Orawa jest nimi otoczona: od południa Tatry Zachodnie (z Rohaczami) Banikov (2178 m), dalej Góry Choczańskie (Orawsko-Liptowskie Hale) z Wielkim Choczem (1611 m). Na północy Beskid Żywiecki (zwany po słowackiej stronie Beskidem Orawskim) z Babią Górą (1725 m) i Piłskiem (1557 m), na zachodzie Mała Fatra z Wielkim Krywaniem (1709 m) i skalistym Rozsutcem (1608 m). Dużą atrakcją Orawy jest Jezioro Orawskie - zapora na rzece Orawa, gdzie istnieje możliwość uprawiania sportów wodnych. Obecnie słowacka Orawa posiada dobre połączenia z Polską, oprócz wspomnianych przejść granicznych w Korbielowie i Glince,

posiada jeszcze 3 inne: Chochołów/Sucha Hora, Chyżne/Trstena i Lipnica Wielka Winiarczykówka/Bobrov.

Orawę warto odwiedzić.

*****

PTT na starych fotografiach

Schronisko P. T. T. na Piłsku

Dawne schronisko PTT na Hali Miziowej pod Piłskiem. Zbudowane zostało w r. 1930 przez Oddz Babiogórski w Żywcu. Uchodziło ono za najpiękniejsze w polskich górach. Spłonęło niestety w r. 1953.

*****

BIURO TURYSTYCZNE

SPORT-CENTRUM

PIOTR GAŁUSZKA

43-300 BIELSKO-BIAŁA

UL. PIASTOWSKA 10,

UL. KOMOROWICKA 38

TEL. 0-33/12-42-37, 11-97-77

Sponsorem autokaru na Słowację jest Biuro Turystyczne
SPORT-CENTRUM

*****

Z tatrzańskim pozdrowieniem
Zarząd Oddziału PTT
w Bielsku-Białej

POLSKIE TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
ODDZIAŁ W BIELSKU-BIAŁEJ

Adres dla korespondencji: P.T.T. Oddział w Bielsku-Białej,
ul. Karłowicza 4/32, 43-300 Bielsko-Biała. Dyżury Zarządu odbywają
się w siedzibie Oddziału - parking strzeżony na Osiedlu Beskidzkim w
każdy pierwszy i trzeci czwartek miesiąca w godzinach

